

Ongepland en ongewenst?

Eén meisje op zestig wordt zwanger voor ze negentien is. Hoewel tienerzwangerschappen voorkomen in alle lagen van de bevolking, zijn het vooral laaggeschoolde meisjes die hun kindje houden. De meesten worden alleenstaande moeders. Tienerouders *Nathalja* en *Iskander* beseffen dat ze als koppeltje eerder uitzondering dan regel zijn. Schoolarts *Marijke Lootens* en CRZ-medewerkster *Nele Standaert* bekijken het thema vanuit het oogpunt van de hulpverlener.

den. De beslissing moeten ze zelf nemen, samen met iemand van de familie of een vertrouwenspersoon. Ik probeer te zorgen dat ze het niet alleen aan mij vertellen. De schoolarts is immers een passant in hun leven. Als ze achteraf ergens mee zitten, moeten ze terecht kunnen bij iemand die hun situatie kent. Als een meisje niet wil dat ik het de ouders vertel, moet ze me er een goede reden voor kunnen geven. Seksueel misbruik door de vader of een ander familielid kan zo'n goede reden

dat een meisje al langer dan drie maanden zwanger is voor de zwangerschap ontdekt wordt. Vaak ontkennen de meisjes het probleem ook of hopen ze dat het zich vanzelf oplost. En dan is het te laat voor een abortus. Zo kreeg Marijke Lootens op een dag een meisje op bezoek dat bezorgd was om haar vriendin. Lootens: "Dat meisje vroeg me of ik haar vriendin niet eens kon onderzoeken. Ze dacht dat ze zwanger was. Het was door haar lichaamsbouw niet meteen duidelijk of ze zwanger was, maar

Iedereen kent de schoolarts nog wel van de verplichte medische onderzoeken. Maar jongeren kunnen ook met medische, sociale of emotionele problemen bij de schoolarts terecht. Ook problemen waarmee ze niet naar de huisarts kunnen stappen. Marijke Lootens is de schoolarts van het Vrij Centrum voor Leerlingenbegeleiding in Izegem. Leerlingen die vragen hebben over seksualiteit, anticonceptie of zwangerschap kunnen altijd bij haar terecht. Lootens: "Tienerzwangerschappen beschouw ik niet als een medisch probleem, maar ze hebben wel altijd een medische kant. Daarnaast zijn er altijd de emotionele en sociale verhalen die heel erg kunnen verschillen. Het verhaal van een meisje van achttien dat al een tijd een relatie heeft en bijna afstudeert en dat van een meisje van twaalf dat één keer seks gehad heeft, liggen zeer ver uit elkaar."

Het is de taak van de schoolarts om ervoor te zorgen dat deze meisjes naar de juiste personen of diensten worden doorverwezen. Daarnaast zorgt de arts er ook voor dat de omgeving van het meisje correct wordt ingelicht zodat er een sociaal vangnet is. Als het meisje het niet zelf aan haar ouders durft vertellen, kan de schoolarts meegaan. In een zeldzaam geval gaat de schoolarts rechtstreeks mee naar een abortuskliniek. "Dat probeer ik wel te vermijden," zegt Lootens. "Ik wil de beslissing niet beïnvloeden, ik kan ze alleen begelei-

Taboe op tienerzwangerschappen verdwijnt

zijn." Nadat de familie ingelicht is, kan het meisje, afhankelijk van haar situatie, worden doorverwezen naar een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, het hulpaanbod van het CRZ of een Centrum Algemeen Welzijnswerk. Maar volgens Lootens is de beste begeleiding nog steeds die van ouders die na de eerste emoties terug met beide voeten op de grond staan.

Abortus?

"De meeste jonge zwangere meisjes die ik zie kiezen voor abortus. Die stap wordt makkelijker gezet dan vroeger. Ik heb de indruk dat het schuldgevoel minder speelt. Vroeger sprak men over moord, nu gaat men er lichter over," zegt Lootens. Abortus is wettelijk toegelaten tot de zwangerschap drie maanden ver is. Maar jonge meisjes herkennen de signalen van hun lichaam niet altijd. Hun maandstonden zijn nog onregelmatig en soms gebeurt het

na een test bleek ze al zes maanden ver te zijn. Haar huisarts had niet aan een zwangerschap gedacht. Hij weet het uitblijven van haar maandstonden aan haar jonge leeftijd en aan het feit dat haar lichaam zich nog moest aanpassen. Ik ben met haar meegegaan om het aan haar ouders te vertellen. De eerste momenten gingen er natuurlijk allerlei emoties door hen heen, maar daarna hebben ze hun dochter goed opgevangen. Na dat weekend fleurde ze op. Ze droeg haar kindje met fierheid. Nadat ze het in de klas had verteld, gingen haar klasgenoten er gelukkig ook sereen mee om."

Onlangs zei een leerlingenbegeleider in het maandblad *Klasse* dat ze de indruk had dat er steeds meer gewenste tienerzwangerschappen voorkwamen. Die indruk deelt Marijke Lootens niet. Ze ziet wel jonge meisjes die zwanger willen worden, maar meestal is dit geen positief verhaal.

Lootens: "Als je op je veertiende zwanger wil worden, is dat meestal probleemgedrag. Net als zelfverminking, weglopen van thuis of druggebruik. Dat zijn allemaal uitingen van problemen met een lange voorgeschiedenis. Die meisjes hebben vaak geen warme thuisomgeving en willen met een kindje – letterlijk – een nieuw leven opbouwen. "We leven in een tijd waarin jongeren aangezet worden om te praten over hun problemen. Als je vroeger iets verkeerd deed, werd je berispt. Je ouders namen dan wel een beslissing in jouw plaats. Met het wegvallen van taboes, valt ook het onbekende en de mystiek weg. "En als de mystiek rond seksualiteit wegvalt, is de stap ernaartoe sneller gezet," weet Lootens. "Dat is misschien een gevolg van een té grote openheid. Ik pleit zeker niet tegen openheid, maar het is toch fijner dat er rond seksualiteit nog een sluier hangt en dat het op een andere manier behandeld wordt dan het vak aardrijkskunde. Als alles uitgelegd is, valt er niets meer te ontdekken. En ontdekken is toch net een

groot stuk van het genieten. Ik denk dat we de drempels moeten verlagen door de jongeren het gevoel te geven dat ze naar ons kunnen komen met hun vragen, niet door alles in detail uit te leggen. Als ik merk dat jongeren tijdens het medisch onderzoek vragen durven stellen over seksualiteit, zijn we geslaagd in ons opzet."

Nathalja, Iskander en Aeneas

Nathalja wordt dit jaar negentien en is drie jaar samen met Iskander, die hogere studies doet. Samen hebben ze sinds begin juni een zoontje: Aeneas. Nathalja is midden in de examenperiode bevallen. Toch mag ze overgaan, want de school zal haar evalueren op de testresultaten die ze in de loop van het jaar heeft behaald. Wanneer ik opper dat het niet makkelijk zal zijn om studies te combineren met ouderschap, antwoordt Nathalja: "We zien het wel zitten om onze studies af te maken. We kunnen bij de moeder van Iskander inwonen, en de onthaalmoeder woont hier om de hoek. Daar kan Aeneas

blijven als we op school zijn."

Net als bij vele andere tienerkoppeltjes, kwam de zwangerschap bij hen ook onverwacht. Maar daarom was hun zoontje niet minder welkom. Nathalja: "Ik heb abortus overwogen. Daar denk je toch altijd over na in zo'n geval. Maar ik ben blij dat we het niet gedaan hebben, ook al was het geen makkelijke keuze. Ik heb toch ook even aan mezelf gedacht." Abortus past niet in de levensvisie van Iskander, maar toch wilde hij zijn opinie niet opdringen aan zijn vriendin. "Het was niet mijn beslissing. Het kindje zat in haar buik en zij moest het negen maanden dragen en de bevalling doormaken," vindt de jonge vader. Toen ze wisten dat Nathalja zwanger was, hebben ze alles op een rijtje gezet: wonen, studeren, de financiële kant van de zaak. Iskander: "Ik heb een klein inkomen uit de verhuur van een huis, net genoeg om een baby te kunnen geven wat hij nodig heeft. Dankzij die inkomsten kunnen we ook verder studeren. We beseffen wel dat dit uitzonderlijk is voor een

Nathalja, Iskander en Aeneas: "Ons leven is niet voorbij nu de baby er is. Integendeel, we zijn volop onze toekomst aan het plannen."

'Als jongeren mij vragen durven stellen over seks is mijn opzet geslaagd.'

kunnen praten blijft de luistertelefoon een belangrijke hulp."

| Op de website www.tiernermoeders.be hebben jullie een forum en een pagina voor oproepen. Komt er veel reactie op?

"De oproepen waar ze steun zoeken bij elkaar en ervaringen uitwisselen hebben veel succes. Er komen ook vaak berichten van meisjes die gewenst zwanger zijn. Soms plaatsen ook twintigers en dertigers die als tiener een kind kregen een bericht. Zij willen de jonge moeders van nu een hart onder de riem steken. Ze zeggen: kijk naar mij, het komt wel goed. Maar tegelijk vertellen ze ook dat je nooit tienermoeder af bent. Je blijft een uitzondering als je dertig wordt en je kind is veertien."

| Onlangs deed het nieuws de ronde dat het aantal gewenste tienerzwangerschappen stijgt. Klopt dit?

"In België wordt het niet onderzocht of tienerzwangerschappen gepland of ongepland zijn. Daar zijn dus geen cijfers over. Het nieuws was eigenlijk een uitvergroting van een vaststelling van één leerlingenbegeleidster die sprak over de situatie op haar school. Begeleiders maken zich natuurlijk zorgen om meisjes die bewust zwanger willen worden. Meestal komen die meisjes uit moeilijke thuissituaties. Ze willen het zelf beter doen dan hun ouders. En om dat verlangen in de praktijk te brengen, krijgen ze een kind."

| Als jonge meisjes kenbaar maken dat ze zwanger willen worden, proberen jullie hen dit dan uit het hoofd te praten?

"Het gebeurt dat leerkrachten ons bezorgd opbellen omdat hun leerlingen intens bezig zijn met zwangerschap en kindjes krijgen. Vaak is dit naar aanleiding van een zwangerschap in de klas. Dan vragen ze of we kunnen langskomen om vorming te geven en duidelijk te maken dat het niet allemaal rozengeur en maneschijn is. We hebben lesmappen die leerlingen helpen om zich in te leven in alle aspecten van zwanger zijn en moeder worden. Deze lessen kunnen aangevuld worden met een getuigenis van een tienermoeder. We proberen hen de realiteit te tonen. In problematische situaties lijkt het me nog belangrijker in te gaan op de aanleiding van de kinderwens. Het meisje moet ontdekken of er geen onbewuste drijfveren zijn, zoals een verlangen naar liefde die ze zelf niet kreeg of het verlangen haar vriend aan zich te binden. In zulke gevallen is indivi-

tienerkoppel. Andere tienerkoppels of tienermoeders moeten wel stoppen met studeren om geld te gaan verdienen."

Ondanks het feit dat ze er zelf voor koos haar kindje te houden, veroordeelt Nathalie meisjes die voor abortus kiezen niet. "Ik kan hen begrijpen. Heel vaak verdwijnen de vaders nog voor de bevalling uit beeld en hebben de meisjes geen inkomen. Dan is het niet gemakkelijk. Als ik Iskander niet had gehad, had ik misschien ook voor abortus gekozen." Vanaf het moment dat Nathalie wist dat ze zwanger was, ging ze op het internet op zoek naar meer informatie. Zo kwam ze terecht op www.tiernermoeders.be, een site van het Centrum voor Relatievorming en Zwangerschapsproblemen. Daar las ze over het Jong & Moederweekend en ze besloot zich meteen in te schrijven. "Dat weekend waren we met twee zwangere meisjes. De anderen hadden allemaal hun kindjes bij. Ik had er tot dan eigenlijk niet bij stilgestaan dat de meeste meisjes hun kindje zonder vader moeten opvoeden." Toen Nathalie en Iskander wisten dat ze een baby verwachtten moesten ze natuurlijk hun familie en vrienden inlichten. De reacties liepen uiteen, maar na de eerste verrassing wist iedereen het nieuws een plaats te geven. Nathalie: "De eersten aan wie we het vertelden waren de moeder van Iskander en twee vriendinnen van me. Ze reageerden uiteraard heel verrast." "Onze leeftijdsgenoten waren niet allemaal even enthousiast," vult Iskander aan. "Ze dachten dat we nooit meer samen zouden kunnen uitgaan. Nu hebben ze wel spijt dat ze dat gezegd hebben. Mijn moeder staat erop dat we nog van onze vrije tijd genieten en is bereid om een avond per weekend te babysitten. Ik vind uitgaan op zich niet zo belangrijk, maar ik wil wel mijn sociale contacten behouden. Dat is geen enkel probleem. We zijn met Aeneas al naar de winkel geweest en we zijn al eens gaan zwemmen bij een vriendin. Toen lag hij rustig in zijn wiegje te slapen in de schaduw. Sommige leeftijdsgenoten zeggen dat

je leven voorbij is als je kinderen hebt. Maar dat is onzin!" Daar is Nathalie het helemaal mee eens: "Ik ben volop mijn toekomst aan het plannen. Volgend jaar zal ik mijn studie in de sociale en technische wetenschappen voortzetten. Hopelijk kan ik dan later een diploma aan de hogeschool behalen."

Het Centrum voor Relatievorming en Zwangerschapsproblemen

| Wat zijn de taken van het CRZ?

Nele Standaert, medewerker CRZ-West-Vlaanderen: "Het CRZ is in eerste plaats een studiecentrum. Daarnaast hebben we een beperkt hulpaanbod als aanvulling op de bestaande hulpverlening. Hulp aanbieden is ook nuttig voor een studiecentrum om voeling te houden met de praktijk. Het studiecentrum houdt de actualiteit in het oog, in binnen- en buitenland. We werken vormingspakketten uit en geven nascholing aan medewerkers van het CLB, leerlingenbegeleiders, hulpverleners en opvoeders. Uiteraard zijn er ook brochures over verschillende thema's voor verschillende doelgroepen: de tienermoeders, tienervaders, ongepland zwangere vrouwen, leerkrachten en hulpverleners."

| Op welke manier kunnen mensen bij jullie terecht?

"Wie ongewenst zwanger is en daarover wil praten, kan bellen naar de CRZ-luistertelefoon. Ook mensen uit de omgeving van het zwangere meisje kunnen ons bellen. Vaak willen mensen gewoon vertellen wat er hen overkomt. We helpen alles op een rijtje te zetten en klaarheid te scheppen, zodat de ongepland zwangere vrouw tot een eigen, weloverwogen beslissing kan komen. Indien nodig verwijzen we hen ook door. In de loop van de jaren is het aantal oproepen gedaald. Wellicht is dit een gevolg van de grotere bespreekbaarheid van ongeplande zwangerschappen. Veel vrouwen en meisjes kunnen tegenwoordig makkelijker bij familie en vrienden terecht. Voor vrouwen die er moeilijk over

duele begeleiding aangewezen. In de vormingen rond tienerzwangerschap staan we ook altijd even stil bij de rol van de vader. De meeste vaders verlaten het meisje voor of kort na de bevalling. Dat is niet altijd uit onverschilligheid, maar wel omdat ze ook niet meteen een oplossing zien. Ze willen erover nadenken. Het gebeurt ook dat jongens naar onze luistertelefoon bellen om te vragen of ze echt niets te zeggen hebben over hun ongeboren kindje als het meisje kiest voor een abortus. Het gebeurt ook dat de familie van het meisje wil dat ze breekt met de jonge vader.”

| **Wat is de juridische positie van de vader?**

“De abortuswet zegt dat de vrouw alleen beslist. Dat geldt ook voor minderjarige meisjes. Als het meisje het kindje houdt, dan hangt veel af van de ruimte die de jongen krijgt van de familie van het meisje. Als hij buitengesloten wordt, kan hij een procedure starten om het kind te erkennen via DNA-onderzoek. Als het bewijs er is, kan de procedure voor erkenning opgestart worden. Ik heb het nog maar zelden meegemaakt. Het is geen eenvoudige procedure en ze kost veel geld. De meest jonge vaders haken dan af.”

Jong & Moederweekend

| **Twee keer per jaar organiseert het CRZ een Jong & Moederweekend. Aan welke**

Jong & Moederweekend

Het volgende Jong & Moederweekend vindt plaats van **3 tot 5 november** in Hingene. Jonge moeders of zwangere meisjes leren er elkaar kennen en praten over de leuke en minder leuke kanten van het moederschap. Ze komen er meer te weten over de opvoeding van hun kindje en kunnen er praten over hoe ze omgaan met hun partner of ex-partner, de reacties van de omgeving, praktische regelingen in verband met school, werk en kinderopvang, en hoe ze de toekomst zien. De moeders gaan ook samen op stap, leren hun baby masseren, maken knutselwerkjes met de kleintjes. Het weekend kost 42 euro, maar die prijs mag geen bezwaar zijn om deel te nemen. Meer info en inschrijvingen: mail naar crz@piramide.be en stuur je naam, de naam van je kind, de geboortedatum van jezelf en van je kind, je adres, je telefoonnummer of e-mail.

activiteiten mogen de jonge moeders zich verwachten?

“We doen activiteiten met de moeders en de kindjes samen. Er is ook kinderopvang voorzien, zodat er ook activiteiten voor de moeders alleen kunnen worden georganiseerd. Veel van die activiteiten zijn gebaseerd op het uitwisselen van ervaringen. De meisjes hebben veel aan het wederzijdse contact. Moeders mogen maximum vier keer op rij meegaan, omdat we willen vermijden dat het leeftijdsverschil te groot wordt. De jongste meisjes zijn meestal rond de vijftien. De leeftijdsgrens is vierentwintig. Soms werken we in groepjes, opgesplitst volgens de leeftijd van het kindje. Dan wordt er rond opvoeding gewerkt. Bij de kleinsten gaat het dan over hoe omgaan met huilen, moeilijk eten of slapen. Bij meisjes met oudere kinderen leren we grenzen leggen en omgaan met moeilijk gedrag. Naast onderwerpen die met kindjes te maken hebben, werken we ook rond relaties, seksualiteit en anticonceptie. Dat proberen we wat in te kleden in leuke activiteiten. Ze praten ook over hun identiteit. Enerzijds zijn ze nog jong en moeten ze zichzelf nog ontdekken. Anderzijds ligt hun moederrol vast. Het is niet makkelijk om 's nachts bij het bed van je baby te waken en 's anderendaags op de schoolbanken te zitten.”

| **Wie past er op de kindjes als de moeders bezig zijn met hun activiteiten?**

“Die taak wordt verricht door vrijwilligers. Het gaat verder dan alleen babysitten. We verwachten dat de vrijwilligers openstaan voor de mama's. De groep tienermoeders is immers altijd heel heterogeen. Er zijn meisjes die thuis heel goed opgevangen worden, die naar school en jeugdbeweging blijven gaan. Hun kindje wordt eigenlijk een deel van het gezin. Maar er zijn ook tienermoeders die geen steun krijgen en in een CIG (Centrum voor Integrale Gezinszorg) verblijven. In deze gevallen was de thuissituatie vaak al moeilijk vóór het meisje zwanger werd. Het gaat dus om heel verschillende meisjes uit heel verschillende thuissituaties. Ze hebben elk hun manier van opvoeden, wat al eens voor spanningen zorgt. Gelukkig duurt het weekend maar tweeënhalve dag. De vrijwilligersgroep bestaat deels uit meisjes die zelf als tienermoeder al vier keer mee op weekend zijn geweest. Zij weten hoe het er tijdens zo'n weekend aan toe gaat. Zij laten hun eigen kindje thuis, zodat ze er volledig zijn voor de deelnemers en hun kindjes. Soms staan de jonge moeders wei-

gerchtig tegenover het idee dat hun kindje een hele dag bij vreemden zal blijven. Daarom vragen we van de vrijwilligers dat ze van bij het begin proberen het vertrouwen te winnen van de mama's. Ze geven uitgebreid feedback aan de mama's wanneer zij hun kindjes komen ophalen. Zo kunnen de tienermoeders met een gerust hart genieten van hun weekend.”

Tekst | **Liesbeth Van Braeckel**

Foto | **Nico Krols**

**Info: www.tienermoeders.be |
crz- luistertelefoon bij ongeplande
zwangerschap: 078-15 30 45, elke
avond tussen 18 uur en 22 uur |
info@crz.be | www.crz.be (voor meer
informatie over ongeplande zwanger-
schap, tienerzwangerschap, prenatale
diagnose en abortusverwerking)**